

MAFYADAN DERİN DEVLET VE CASUSLUK İLİŞKİLERİNE ORGANİZE SUÇLARDA YENİ TRENDLER

New Trends in Organized Crime from Mafia, Deep State to Espionage Relations

Mahmut Cengiz *

Özet

Türkiye’de organize suç örgütleri faaliyet alanları itibariyle dikkat çekmeye devam etmektedir. Geçmişte mafya tipi suç örgütleri olarak çoğunlukla haraç toplayarak gelir alanı oluşturan Türk organize suç grupları, sonraki dönemde uluslararası kaçakçılık alanlarına kaymışlardır. Hâlihazırda, Türk gruplar küresel düzeyde gerçekleşen uyuşturucu madde kaçakçılığı, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığında önemli ağlardan birini oluşturmaktadır. Devam eden süreçte organize suçların yeni trend olarak adlandırılacak alanlarında da bağlantıları tespit edilmiştir. Terörün finansmanında kaçakçılık suçlarının işlenmesi, derin devlet bağlantısı ile güvenlik kaygısı oluşturmak için organize suç örgütlerinin birer araç gibi kullanılması ve sınır kaçakçıları ile insan tacirlerinin casusluk faaliyetlerinde bağlantılarının tespit edilmesi, organize suçlarda yeni trendler olarak tanımlanmaktadır. Bu makale, organize suçların Türkiye’de mafya tipi yapılardan uluslararası kaçakçılığa giden sürecini değerlendirdikten sonra yeni trend olarak tanımlanan faaliyet alanlarının incelemiştir.

Anahtar Kelimeler: mafya, organize suç, derin devlet, terörün finansmanı, casusluk

Abstract

Organized crime groups in Turkey have kept taking attention in terms of its activity areas. While Turkish organized crime groups mostly gained profit by involving in extortion in the past years, they recently have moved their activity areas into transnational smuggling. Currently, Turkish groups are one of the most powerful chains of transnational networks in the areas of drug trafficking, human trafficking, and migrant smuggling. Lately, the connections of organized crimes have been detected in newly defined activity

areas, which are to commit smuggling crimes for terrorist financing; to use organized crime groups, like a tool; to create chaotic atmosphere in connection with the deep state activity; and to have linkages with border smugglers and human traffickers in espionage. This article focuses on new trends in organized crime after explaining the course of development from mafia type criminal organization to newly defined areas of transnational smuggling.

Keywords: mafia, organized crime, deep state, terrorist financing, espionage

Giriş

Uzun yıllardır terörle mücadele eden ve bunu birçok açıdan birincil sorun olarak gündemine taşıyan Türkiye’de son dönemlerde organize suçlar alanında dikkat çekecek düzeyde gelişmeler yaşanmaktadır. 1970’li yıllardan itibaren kaçakçılık yaparak kendilerinden söz ettiren suç örgütlerinde devam eden süreçte dönüşümlerin yaşandığı görülmektedir. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türk organize suç örgütlerinin uluslararası kaçakçılık alanına kaydıkları ve başta uyuşturucu madde olmak üzere göçmen kaçakçılığı, sigara kaçakçılığı ve insan ticareti alanlarında aktif faaliyet yürüttükleri görülmektedir. Uluslararası raporlarda Türk organize suç örgütlerinin özellikle Batı Avrupa ülkelerinde uyuşturucu pazarındaki dominasyonuna vurgu yapılmaktadır.

1990’lı yıllardan itibaren Türk organize suç örgütleri yeni trend olarak tanımlanabilecek dönüşümler yaşamaktadır. Dünya örnekleri dikkate alındığında yeni olarak değerlendirilemeye de Türkiye’de terörün finansmanında organize suçlar alanına kayılması, derin devlet olarak adlandırılan yapıların organize suç örgütleri ile bağlantılarının tespit edilmesi ve sınır kaçakçıları ve insan tacirlerinin casusluk faaliyetleri kapsamında kullanılması, bu trendler arasında sayılabilir. Bu çalışma, Türkiye’nin organize suçlar açısından neden elverişli bir zemin sunduğunu açıkladıktan sonra özellikle 1970’li yıllardan itibaren mafya tipi yapılardan casusluk ilişkilerine devam eden süreçteki dönüşümsellik üzerinde durmuştur.

1. Türkiye Organize Suç Örgütlerinin Gelişiminde Neden Elverişli Bir Zemin?

Organize suç örgütlerinin faaliyet yürütebilmeleri için birtakım faktörlerin varlığı aranmaktadır: bir ülkede ekonominin gelişmesi, o ülkenin coğrafik olarak kaçakçılık güzergahı üzerinde bulunması, arz talep dengesi içerisinde suç örgütlerinin kendilerine uygun zemin bulması, terör örgütlerinin faaliyet yürütmesi, sınır ülkelerdeki çatışma, sınır ülkelerdeki yolsuzluk ve ülkeler arasında mücadelede görülen işbirliği yetersizliği. Bu faktörler Türkiye’nin suç örgütleri için neden elverişli bir zemin oluşturduğunu açıklamakta da kullanılabilir.

Ekonominin gelişmesi ile organize suçların ortaya çıkması arasında pozitif bir ilişki vardır. Ülkelerin ekonomilerinin gelişmesi oranında organize suç grupları da kendilerine uygun zemin bulabilmektedirler. Gelişmiş ekonomiye sahip ülkeler suç örgütleri için hedef konumdadırlar. Örneğin uyuşturucu madde kaçakçılığı ve insan ticareti gibi suç örgütlerince sıklıkla işlenen suç türleri halkın yaşam standartlarının yüksek olduğu ülkelerde görülmektedir. Türkiye de uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalarda, ekonomisinin geliştiği ülkeler arasında görülmektedir. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı

(KOM) istatistiklerine göre son yıllarda uyuşturucu madde kaçakçılığı suçlarına karıştığı tespit edilen yaklaşık 60 farklı ülkeden kaçakçı yakalanmıştır (KOM 2009).

Coğrafik olarak kaçakçılık güzergahı üzerinde bulunmak, bir ülkenin organize suçlara maruz kalmasında diğer bir faktördür. Dünya ülkeleri incelendiğinde, Kolombiya'dan Amerika Birleşik Devletlerine yapılan kokain uyuşturucu madde kaçakçılığında güzergah üzerinde bulunan Meksika'nın bu kaçakçılıktan etkilendiği görülecektir. Kokain kaçakçılığına sonraki yıllarda Meksikalı suç grupları da dahil olmuştur. Dünyada son yıllarda organize suçlar alanında adından sıkça söz ettiren Nijeryalı grupların da ortaya çıkması sürecinde Nijerya'nın coğrafik konumunun etkisi olmuştur. Avrupa ülkelerine kokain kaçakçılığı yapan Güney Amerikalı gruplar, Batı Afrika'da özellikle Nijerya'yı bir dağıtım noktası olarak kullanmışlardır. Bu süreç Nijeryalı grupların da bu kaçakçılık türüne aktif katılımı ile sonuçlanmıştır. Benzer şekilde doğudan batıya kaçakçılık güzergahı üzerinde bulunan Türkiye'de, coğrafik konumunun bir sonucu olarak organize suç örgütlerinin ortaya çıkması süreci yaşanmıştır. Afganistan'dan Batı Avrupa ülkelerine eroin uyuşturucu maddesinin sevkiyatında aktif kullanılan rotalardan olan ve Balkan rotası olarak bilinen güzergah üzerinde bulunan Türkiye'de suç grupları, özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığında aktif rol oynamışlardır. Benzer durum göçmen kaçakçılığı için de geçerlidir. Güzergah üzerinde olmanın bir etkisi olarak, Türk suç gruplarının sınıraşan düzeyde göçmen kaçakçılığı olayları ile bağlantısı tespit edilmiştir.

Organize suçların ortaya çıkması sürecini açıklamada, talebe göre arz kısmında organize suç örgütlerinin rolüne ilişkin argüman, bir ülkede organize suçların ortaya çıkması sürecini ifade eden faktörlerden biridir. Somut bir örnek vermek gerekirse, ülkede uyuşturucu madde bağımlıları var ise, buna paralel olarak o ülkeye bağımlıların tüketim ihtiyaçları miktarında uyuşturucu maddenin girmesi kaçınılmazdır. Uyuşturucu olan talep, arz kısmında organize suç örgütlerinin faaliyetleri için uygun bir zemin oluşturacaktır. Yine fuhuş amaçlı insan ticareti sektöründe organize suç örgütlerinin artan rolü dikkat çekicidir. Arz talep dengesi içerisinde fuhuşa olan talep, arz kısmında organize suç örgütlerinin fuhuşta kullanılan mağdurları organize bir şekilde Türkiye'ye getirmesi ile sonuçlanmaktadır. Yine verginin yüksek olduğu ticaret alanlarında kaçakçılık olaylarının görülmesi sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Türkiye örneğinde, verginin yüksek olduğu akaryakıt, sigara ve çay gibi emtianın kaçakçılığında artış görülmektedir. Ucuza olan talep, arz kısmında kaçakçılık yapan suç örgütleri için fırsat oluşturmuştur. Türkiye'de bu materyallere uygulanan vergi miktarı %100'lerin üzerinde iken komşu ülke İran'da bu miktar tek sayılı rakamlarla ifade edilmektedir. Örneğin Türkiye'de 8 TL tutarında olan bir sigaranın 6,42 TL'si vergidir. Yine ortalama litresi 4,5 TL olan benzinin yaklaşık 3 TL'si vergidir. Vergilerin bu kadar yüksek olması sonucunda özellikle İran'dan Türkiye'ye akaryakıt, sigara ve çay kaçakçılığının suç örgütlerince yapıldığı görülmektedir.

Bir ülkede terör örgütlerinin aktif olması da organize suç olaylarının görülmesinde etkindir. Son yıllarda finansmanı için organize suçlar alanına kayan terör örgütleri, özellikle uluslararası kaçakçılık sayesinde finansman sağlamaktadır. Bu da bir ülkede kaçakçılık olaylarının görülmesi ile ilgili riski artırmaktadır. Türkiye'de İran ve Irak üzerinden yapılan sınır kaçakçılığında PKK terör örgütünün üstlendiği rol örnek verilebilir. PKK'nın dahil olması ile birlikte kaçakçılık daha da artmıştır.

Sınır ülkelerde yaşanan çatışmalar da bir ülkenin organize suçlar açısından elverişli bir

zemine sahip olmasına neden olmaktadır. Dünya örneklerinde de görüldüğü üzere, uluslararası güçlerin müdahalesi ile güvenliğin kontrol altına alındığı çatışma bölgelerinde sonraki süreçlerde uluslararası kaçakçılık ve yolsuzluk en çok karşılaşılan suç türleri olmaktadır. Afganistan ve Kosova ülkelerinde güvenliğin sağlanmasına karşın, şimdilerde karşılaşılan kaçakçılık suçlarının daha da girift hale gelmesi ve yolsuzluğun yaygınlaşması bu kapsamda örnek olarak verilebilir. Geçmişte sadece hint kenevirinin ekildiği bir ülke olan Afganistan, çatışma sonraki dönemde eroinin laboratuvarlarda üretildiği ve sınıraşan suç örgütlerinin irtibatının olduğu bir ülke konumuna gelmiştir. Irak'ta güvenliğin sağlanması sonrasında artan kaçakçılık olayları ve yolsuzluk da organize suçlar potansiyeli açısından Türkiye'yi olumsuz yönde etkilemektedir. 1990'lı yıllardan itibaren özellikle fabrikasyon silahların kaçakçılığı konusunda Türkiye için bir kaynak ülke durumunda olan Irak şimdilerde uyuşturucu madde ve göçmen kaçakçılığı alanlarında da bir kaynak ve transit ülke durumundadır. Benzer sürecin Suriye için de geçerli olacağı sonucunu çıkarmak mümkündür. Devam eden çatışmalar sonrasında güvenliğin sağlanmasına müteakip Suriye Türkiye sınırındaki artan kaçakçılık olayları, suç örgütleri için fırsatlar doğuracaktır.

Organize suç yolsuzluk ilişkisi de suç örgütlerinin bir ülkede elverişli zemin bulmasında etkili faktörlerdendir. Suç örgütlerinin yolsuzluğun yaygın olduğu ülkelerde kendilerine uygun faaliyet alanları buldukları görülmektedir. Uluslararası kaçakçılık güzergahları çoğunlukla yolsuzluk nedeniyle sınır geçişlerinin suç örgütleri için daha kolay olduğu bölgelere kaymaktadır. Örneğin uzun yıllar Afganistan'dan uyuşturucu maddenin batı Avrupa'ya sevkiyatında yoğunlukla kullandıkları Balkan rotasının son yıllarda alternatiflerinin geliştirildiği görülmektedir. Türkiye'de artan mücadele sonrasında uyuşturucu madde kaçakçıları çoğunlukla Kuzey Karadeniz rotasını kullanmaya başlamışlardır. Rota üzerinde bulunan ülkeler, Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nce yapılan yolsuzluk indeksinde yolsuzluğun sorun olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede komşu ülkelerdeki yolsuzluk, Türkiye'yi organize suçlar potansiyeli açısından riskli bir duruma getirmektedir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün 2012 yılı indeksinde İran 176 ülke arasından 133., Suriye 144. ve Irak da 169. sırada yer almıştır.¹ Türkiye'nin komşu ülkelerinin buldukları konumlar, yolsuzluğun bu ülkelerde ciddi sorun olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye ve komşu ülkelerdeki mücadeleciler birimlerin işbirliğinde yetersizliklerin ortaya çıkmasına ve dolayısıyla da kaçakçıların kolaylıkla faaliyet yürütmelerine zemin hazırlamaktadır.

2. Mafya Tipi Yapılardan Uluslararası Kaçakçılığa

Türk organize suç örgütlerinin tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkışları "zayıf devlet" kavramıyla açıklanmaktadır; çünkü Osmanlı Devleti'nin güçsüz olduğu ve otoritesini kaybettiği dönemlerde sosyal rol üstlenen kişiler adaletin sağlayıcıları olarak ortaya çıkmışlar ve halk tarafından kabul görmüşlerdir (Fijnaut ve Paoli, 2004). İlk olarak 1600'lü yıllarda ortaya çıkan Külhanbeyleri ilk başta buldukları hamamları korumakla görevlendirilmiş, ancak ilerleyen dönemlerde halkın sosyal sorunlarının çözümü için başvurdukları bir merciye dönüşmüşlerdir (Barkey, 1997). Sonraki dönemlerde buldukları konumu istismar eden külhanbeyleri halktan haraç almaya başlamışlardır. 19. yüzyılın başlarında sayıları 600'e

¹ İndeks ülkeler yolsuzluğun en az olduğu ülkelerden en çok olduğu ülkelere göre sıralamaktadır. Örneğin ilk sırada bulunan ülke dünyada yolsuzluğun en az olduğu ülkedir. www.transparency.org/cpi2012/results

yaklaşan külhanbeyleri, Rıza Paşa (1809-1877) tarafından askeri hizmetlere dahil edilerek geçici de olsa etkisiz hale getirilmiştir (Çulcu, 2001).

Cumhuriyetin ilanından sonra külhanbeyleri benzeri yapılanmalar, kabadayılardan ortaya çıkmasıyla tekrar görülmeye başlamıştır. Yeni kurulan devletin ülkenin her yerinde asayiş gerektirdiği gibi sağlayamaması ve kamu güvenliği ve adaleti açısından boşlukların oluşması, sosyal koruyucu rol üstlenen kabadayılardan ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Çulcu, 2001).

1970'li yıllara kadar kırsal alanda faaliyet gösteren kabadayılar, köyden kente göçün artması ile birlikte, kabadayılık kültürlerini kentlere taşımaya başlamışlardır. Kabadayılardan büyük bir çoğunluğu mafya tipi organize suç örgütü kurarak, özellikle 1980 öncesi silah kaçakçılığı faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Aynı kişiler 1980'li yılların başında uyuşturucu kaçakçılığı alanında da faaliyet göstermişlerdir (Cengiz, 2005).

1984 yılında kabadayılardan kurdukları suç örgütlerine yönelik yapılan "Babalar Operasyonu", Türk suç gruplarının gelişmesinde bir kırılma noktası oluşturmuştur. Bu operasyonla birlikte birçok suç örgütü lideri hapsedilmiştir. Bu süreçte, yeraltına inen ve gizliliğe önem veren suç örgütlerinin geleneksel organize suç örgütü tipinde ülke sınırları içerisinde faaliyetlerini devam ettirdikleri görülmüştür (Unlu, 2000).

Türkiye'de faaliyetlerini sürdüren sınıraşan karakteristeki organize suç örgütleri 1990'lı yılların sonlarında küreselleşmeye başlamışlardır. Son yıllarda önemli sayıda yabancı uyruklu organize suç örgüt elemanının Türk suç grupları ile birlikte hareket ettiği görülmektedir. Bunların büyük bir çoğunluğu, uyuşturucu madde kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti yapan suç örgütleri ile birlikte yakalanmıştır.

Avrupa'da yaşayan Türk suç grupları 1990'lı yılların başlarından itibaren sınıraşan suç kategorisinde değerlendirilmektedirler.² Bu örgütlerin üyelerinin çoğunluğunu Türk göçmenler oluşturmaktadır. 1980'li yıllarda Türkiye'de faaliyet yürüten suç örgütlerine Avrupa'da pazar ve işbirliği yapabilecekleri gruplar ile irtibatlar sağlayan Türk gruplar, sonraki yıllarda kendi kendilerine hareket edebilen ve küresel ağlara sahip olabilen bir yapıya bürünmüşlerdir. Bu sürecin ortaya çıkmasında en önemli etkenler olarak Avrupa'da yaşayan Türklerin üçüncü kuşağı yaşamasına rağmen halen entegrasyon eksikliklerinin var olması ve eğitim ve ekonomik durumlarının yerel halktan düşük olması gibi faktörler gösterilmektedir.

Galeotti (1998)'ye göre, Türk suç grupları birçok Avrupa ülkesinde faaliyet yürüten ve zayıf ve esnek grup içi bağlardan oluşan bir görünümündedir. Özellikle Arnavut suç grupları başta olmak üzere aralarında Jamaikalıların da bulunduğu suç örgütleri ile işbirliği ağlarına sahiptirler. Janssens ve Arsovska (2008)'ya göre, Avrupadaki eroin pazarını ellerinde bulunduran Türk suç grupları son zamanlarda faaliyet alanlarını göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti alanlarına da taşımışlardır.

² Avrupa'da Türk suç grupları farklı kategorilerde değerlendirilmektedir. Bruinsma ve Bernasco (2004)'ya göre, Türk suç grupları aile tipi suç organizasyonları içinde görülmektedir. Başka bir sınıflandırmaya göre Avrupa'da üç çeşit suç organizasyonu bulunmaktadır: yerli suç grupları, yabancı suç grupları ve göçmen suç grupları. Türk suç grupları göçmen suç grupları arasında sayılmaktadır.

3. Türkiye’de Organize Suçlarda Yeni Trendler

Türk organize suç gruplarındaki mafya tipi yapılardan uluslararası kaçakçılığa giden süreçteki dönüşüm, dünya örnekleri ile örtüşmektedir. İtalyan, Çinli ve Japon organize suç grupları da geçmişte kapalı gruplar halinde ülke düzeyinde mafya tipi anlayış ile faaliyetlerini sürdürürken şimdilerde uluslararası düzeyde birçok ülke ile bağlantılı halde faaliyetlerini yürütmektedirler. Türkiye örneğinde özellikle terörün finansmanı, derin devlet olarak adlandırılan yapıların organize suç örgütlerini kullanması ve organize suçların casusluk ilişkilerinde tespit edilmesi yeni trendlerdir. Bunlar içerisinde terörün finansmanı 1990’lı yıllardan itibaren dünya ülkelerinde tartışılmasına karşın Türkiye’de son yıllarda gündeme gelen bir konudur. Bu nedenle yeni trendler başlığı altına taşınmıştır.

3.1. Türkiye’de Terörün Finansmanında Organize Suçlar

Terör örgütlerinin finansal kaynaklarını elde etmede yürüttükleri faaliyetler, organize suç gruplarıncı dönemsel olarak işlenen suçlarla benzerlik göstermektedir. Önceleri haraç ve koruma parası adı altında zorla para toplama eylemlerine yoğunlaşan organize suç örgütleri, sonraki dönemlerde ulusal düzeyde kaçakçılık faaliyetlerine girişmişlerdir. Küreselleşme sürecinin doğurduğu fırsatları da kullanarak uluslararası düzeyde faaliyet yürüten birer sınıraşan organize suç grubuna dönüşmüşlerdir. Benzer evrimsel dönüşüm Türkiye’deki terör örgütlerinde de görülmüştür. 1970’li ve 1980’li yıllarda finans kaynaklarını daha çok haraç, banka soygunu ve fidye suçları üzerine bina eden terör örgütleri, sonraki dönemlerde ulusal ve/veya uluslararası düzeyde kaçakçılık olaylarına girerek elde ettiği görülmektedir.

Türkiye’de üç kategoride değerlendirilen terör örgütlerinden sol terör örgütleri kategorisine giren MKP (Maoist Komünist Partisi), DHKP-C (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi Cephesi) ve MLKP (Marksist Leninist Komünist Partisi) finansmanını geçmiş yıllarda haraç üzerinden sağlamışlardır. Geçmiş yıllarda yapılan polis operasyonlarında DHKP-C terör örgütü mensupları haraç aldıkları gerekçesiyle tutuklanmıştır. Ayrıca sol terör örgütlerince otomobil ve eşya hırsızlığı, kuyumcu soygunu, banka soygunu, fidye ve yardım parası adı altında sözde vergi toplama suçları da sıklıkla işlenmiştir. Örneğin, THKP/C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi) ve THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) gibi örgütler, kuruluş aşamalarında bu suçlara yönelmişlerdir. Yoğunluklu olarak işledikleri banka soygunları sadece bu örgütlere finansal destek sağlamakla kalmamış, aynı zamanda kamuoyunda tanınmalarına da neden olmuştur. Yine bu terör örgütleri, fidye almak suretiyle de örgüte maddi kazanç sağlamışlardır. THKP-C örgüt elemanları 1970’li yıllarda kaçırdıkları insanlar karşılığında ciddi oranlarda gelir elde etmişlerdir (Cengiz ve İlkay, 2011).

Öte yandan dini motifli terör örgütlerinin finans kaynaklarını sağlamada, sol terör örgütleri ile aralarında benzerlikler bulunmaktadır. Gerek geçmiş yıllarda kurulan dini motifli terör örgütlerinin geleneksel finans sağlama alanlarına yönelmesi gerekse de hâlihazırda aktif olan örgütlerin ağırlıklı olarak kaçakçılık alanlarını kullanması, sol örgütlerce kullanılan finans kaynakları ile örtüşmektedir. Örneğin, geçmiş yıllarda aktif olan İslami Hareket Örgütü’nün (İHÖ), finans sağlamada banka soygunları, otomobil ve eşya hırsızlıkları suçlarına yöneldiği tespit edilmiştir (Cengiz ve İlkay, 2011).

3.1.1. PKK'nın Finans Kaynakları

PKK terör örgütünün finans kaynakları arasında; Türkiye ve Avrupa'da aidat ve bağış toplama, sözde vergi toplama, haraç alma, sahtecilik, Türkiye'nin güney ve güneydoğu sınırındaki ülkelerde devam eden kaçakçılık faaliyetlerinden gelir elde etme ve ulusal ve uluslararası düzeyde kaçakçılık faaliyetlerinde bulunma yer almaktadır.

PKK terör örgütü, finans kaynaklarının temini açısından bir dönüşüm yaşamıştır. Örgütün ilk faaliyette bulunduğu yıllarda temel finans kaynağı haraç veya koruma parası adı altında zorla sözde vergi toplamakla sınırlıydı. Hâlihazırda, haraç ve sözde vergi toplama özellikle Avrupa ülkelerinde PKK'nın finans kaynağı olmaya devam etmektedir (Roth ve Sever, 2007). 1990'lı yıllarda PKK, İngiltere'de ağırlıklı olarak Kürt vatandaşlardan olmak üzere haraç toplayarak 2,5 milyon İngiliz Poundu tutarında yıllık gelir elde etmiştir (Criss, 1993).

Aidat ve bağışlar da PKK terör örgütü için önemli gelir kaynaklarıdır. Türkiye ve Avrupa'da bulunan örgüt sempatizanı kişilerin, örgüte düzenli aidat ödediği ve yardım kampanyaları adı altında bağışlarda bulunduğu bilinmektedir. Bugüne kadar örgüte ne kadar para yardımında bulunulduğu tespit edilememiştir; ancak bağışlardan elde edilen gelirin önemli bir yekûn tuttuğu tahmin edilmektedir. 1990'lı yıllarda yapılan bir bağış toplama kampanyasında, örgüt için 2 milyon Marka yakın para toplandığı, Öcalan tarafından ifade edilmiştir (Cengiz ve İlkay, 2011).

Son dönemlerde kaçakçılık faaliyetleri, gerek yurt içinde gerekse de yurt dışında PKK terör örgütü için temel finans kaynaklarından olmuştur. Türkiye içerisinde PKK, sınır illerindeki kaçakçılık faaliyetlerinden ciddi oranlarda gelir elde etmektedir. UTSAM (2009) tarafından hazırlanan "Terörün Ekonomisi: Sınır İllerinde Kaçakçılık ve Terörün Finansmanı" konulu bir çalışmada, terör örgütünün Türkiye'nin İran, Irak ve Suriye sınırlarından Türkiye'ye doğru yapılan kaçakçılık faaliyetlerinde aktif katılım sağladığı vurgulanmıştır. Örneğin, İran sınırında devam etmekte olan uyuşturucu, akaryakıt, gümrük, tekel ve göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinden "vergilendirme", "gümrükleme" ve sınır geçişlerinde "kurye ve kılavuzluk yaptırma" yoluyla gelir elde etmektedir. Örgütün İran tarafında kurmuş olduğu 8 sözde gümrük noktasında, kaçakçılardan vergiler aldığı tespit edilmiştir. Örneğin, kilogram başına uyuşturucu madde kaçakçılarından 50-100 ABD Doları ve tütün kaçakçılarından da bir at veya katır başına 3 ABD Doları vergi almaktadır. Yine, Türkiye ve İran sınırında yoğunlukla görülen göçmen kaçakçılığı olaylarında da örgüt vergilendirme yoluyla maddi kazanç sağlamaktadır. Türkiye'ye gelmek isteyen Asyalı göçmenlerden kişi başı 800-1000 ABD Doları, Avrupa'ya kadar gitmek isteyen göçmenlerden ise 10.000 ABD Doları civarında para almaktadır. Sınır illerindeki göçmen kaçakçılığı, PKK'nın sahtecilik alanında da kendisini geliştirmesine ve bunu bir finans kaynağına dönüştürmesine zemin hazırlamıştır. Perri ve Brody (2011)'e göre, dünyadaki terör örgütleri, kredi kartı sahteciliği, bankacılık işlemleri ile ilgili sahtecilik, kimlik kartı ve pasaport sahteciliği ve göçmenlerin ihtiyaç duydukları belgelerin sahteciliği gibi alanlarda faaliyet yürüterek gelirler elde etmektedirler. Sayılan bu sahtecilik türleri içerisinde, PKK terör örgütünün özellikle kimlik/pasaport ve göçmenlikle ilgili belgelerin sahteciliğinde uzmanlaştığı bilinmektedir. Bu iki alandaki uzmanlaşma, PKK'nın göçmen kaçakçılığında Batı Avrupa'ya gitmek isteyen kişilerce başvuru alan bir örgüte dönüşmesine ve dolayısıyla yüksek miktarda gelirler elde etmesine imkân tanımaktadır (Cengiz ve İlkay, 2011).

PKK terör örgütü, küresel düzeyde kaçakçılık ve yasadışı ticaret alanlarında da her geçen gün aktifliğini artırarak ciddi gelirler elde etmektedir. 1990'lı yıllarda PKK, uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılığından yıllık yaklaşık 300 milyon ABD Doları gelir elde etmiştir (Galeotti, 1998). Afganistan'da üretilen eroinin önemli bir miktarının, üzerinde Türkiye'nin de bulunduğu Balkan rotası üzerinden Batı Avrupa ülkelerine kaçakçılığı yapılmaktadır ve bu rota üzerinde PKK terör örgütü aktif suç gruplarından biridir (Alkan, 2004). PKK'nın uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılığına katılımı iki şekilde olmaktadır: Birincisi, PKK terör örgütünün kendi kontrolündeki bölgelerden geçen uyuşturucu madde kaçakçılığından vergi toplaması iken ikincisi bizzat uyuşturucu maddenin küresel suç ağlarını kullanarak hedef bölgeye transferine ortak olmaktır (Casteel, 2003). Fransız Polisi Paris'te PKK terör örgütünün uyuşturucu madde kaçakçılığı pazarının %80'ini elinde bulundurduğunu öne sürmüştür (Cilluffo, 2000). Türkiye'de PKK terör örgütünün uyuşturucu madde kaçakçılığına dâhil olduğunu gösterir polis yakalamaları mevcuttur. Polis, 2004 yılında yaptığı bir operasyonda PKK ile doğrudan bağlantılı olan uyuşturucu madde kaçakçıları yakalamıştır (Roth ve Sever, 2007).

KOM Daire Başkanlığı 2009 raporuna göre, terör örgütleri uyuşturucu madde kaçakçılığı ile doğrudan bir bağlantılarının olduğunu göstermek istemezler; çünkü örgütler uyuşturucu madde kaçakçılığı ile bağlantılarının bilinmesinin örgütün imajına zarar vereceği ve halkın desteğinin kaybolmasına neden olacağına inanırlar. Bu nedenle terör örgütleri uyuşturucu madde kaçakçılığını örgüt sempatzanları aracılığıyla yaparlar ve/veya uyuşturucu madde kaçakçılığı yapan gruplardan sözde vergi parası adı altında gelir elde ederler (KOM, 2009). KOM 2011 raporuna göre, 1984-2011 yılları arasında Türkiye'de PKK terör örgütü ile bağlantılı 842 şüpheli, toplam 365 polis operasyonunda yakalanmıştır. Yapılan yakalamalarda eroin, baz morfin, kokain, sentetik ve afyon sakızı gibi uyuşturucu madde türleri ele geçirilmiştir (KOM, 2011). Ayrıca 2012 yılında Diyarbakır ve Bingöl kırsalında yapılan çalışmalarda PKK terör örgütü bağlantılı hint keneviri bitkisinin yetiştirildiği tespit edilmiştir. Bu bitkilerden elde edilen esrar maddesi ile PKK'nın yıllık 500 milyon TL gelir elde ettiği saptanmıştır. 2012 yılında yaklaşık 50 ton esrar maddesine el konulmuştur.

Öte yandan, PKK terör örgütü küresel göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti alanlarında da aktif olarak yer almakta ve ciddi oranlarda gelir elde etmektedir. Gheordunescu (2000)'ya göre, PKK terör örgütü sınıraşan suç ağlarını kullanarak Romanya üzerinden Batı Avrupa ülkelerine göçmen kaçakçılığı faaliyetlerini yürütmektedir (Gheordunescu, 2000). Ayrıca örgüt, Orta Doğu ülkelerindeki göçmenlerin de yasadışı yollardan Avrupa kıtasına kaçakçılığında aktif rol almaktadır. Geçmiş yıllarda PKK terör örgütü, Kürt kökenli vatandaşların Batı Avrupa ülkelerine mülteci sıfatıyla göç etmelerinde lojistik destek sağlamıştır. Bu destek 1990'lı yıllarda üst düzeylerde gerçekleşmiştir. PKK, göçmenlere Türkiye'de baskı altında olduklarını gösterir sahte belgeler hazırlamıştır (Cornell, 2009). Janssens ve Arsovska (2008)'ya göre, PKK terör örgütü Orta Doğu ve Asya ülkelerinden Batı Avrupa ülkelerine gerçekleştirilen göçmen kaçakçılığı olaylarında, rota üzerinde güçlü olduğu bölgelerde haraç almakta ve/veya uluslararası suç ağlarında önemli bir halkayı oluşturmaktadır.

Sigara kaçakçılığı da PKK terör örgütünün aktif gelir elde ettiği alanlardan birisidir. Melzer ve Shelley (2008), vak'a incelemesi tekniğini kullanarak PKK terör örgütünün uluslararası düzeyde katılmış olduğu bir sigara kaçakçılığı olayını analiz etmişlerdir. Analize

göre PKK, Kuzey Irak'ta 2002 yılında, iki tanınmış sigara şirketi tarafından açılan sahte sigara üretim fabrikalarından yüksek düzeyde gelir elde etmiştir. PKK, bu fabrikalarda üretilen sigaraların kaçakçılığından sözde vergiler almış ve/veya bizzat örgüt sempatanları aracılığıyla sigara kaçakçılığı yapmıştır. Yine, PKK Porto Riko'dan başlayarak birkaç el değiştiren ve nihai noktada Kuzey Irak'a yapılan sigara kaçakçılığının önemli bir halkasını oluşturmuştur.

Organize suç faaliyetlerinden yüksek oranda gelirler elde eden PKK terör örgütü, bu gelirleri değişik teknikler kullanarak aklamaktadır. Avrupa Polisine geçmiş yıllarda yapılan iki soruşturma dosyası, PKK'nın para aklama yeteneği konusunda ipuçları vermektedir. Scotland Yard ve Belçika Polisi 1996 yılında, PKK'nın finans kaynaklarına yönelik 'Sputnik' adlı bir operasyon gerçekleştirmiştir. Operasyonun uzantıları Lüksemburg ve Almanya'ya da taşınmıştır. Operasyonda amaç, PKK'nın bir yayın organı olan Med TV'nin PKK'nın suçtan elde ettiği gelirlerle yönetiliyor olmasıydı. Operasyonun sonucunda, Med TV hesabında bulunan \$11 milyon ABD Doları değerinde Belçika Frankına el konulmuştur. Bu paranın terör örgütüne haraç ve sözde vergi toplama neticesinde elde edildiği tespit edilmiştir. PKK, bu parayı 15 farklı şirket kullanarak aklamış ve Med TV hesabına yatırarak piyasaya sürmüştür. 2002 yılında Belçika'da yapılan başka bir operasyonda, polis bir şirketin yolsuzluk yaparak sahte belgeler hazırladığını ve sonuç olarak para akladığını tespit etmiştir. Operasyonun sonraki bölümlerinde şirketin, PKK terör örgütü üyelerince Avrupa'da elde edilen geliri PKK terör örgütüne transfer ettiği ortaya konulmuştur (Roth ve Sever, 2007).

3.2. Derin Devlet Bağlantısı Olarak Organize Suç

Derin devlet kavramının kullanımı çoğunlukla Türkiye'ye özgüdür. Derin devlet anlamında kullanılan oluşumları açıklamada literatürde "ikili devlet-çift devlet", "güvenlik hiyerarşisi" ve "güvenlik devleti" gibi kavramlar kullanılmaktadır.

"ikili devlet-çift devlet" kavramını ilk olarak 1941 yılında Almanya'daki Nazi rejimini açıklamada Ernst Fraenkel kullanmıştır. Fraenkel (1941), devletteki ikiliği, *düzenli yasal devlet* ve *ayrıcalıklı devlet (güç devleti)* kavramlarının aynı devlet çatısı altında bulunmasıyla açıklamıştır. *Ayrıcalıklı devlet* kavramından, acil durumlarda görev alan ve yasal devlet sisteminin dışında ve hiyerarşik olarak üst bir pozisyonda kendini tanımlayan bir yapının varlığını kastetmiştir. Fraenkel (1941)'e göre, ayrıcalıklı devleti oluşturan yapının kökleri Avrupa'daki elit sınıfın ağırlığının olduğu dönemlere dayanır. Bu elit kesim, Avrupa kıtasında demokratik sistemin hakim olmasından sonra dahi varlığını devam ettirmiştir. Örneğin, Almanya'da 1920'li yıllarda etkili olan elit kesim üyeleri, 1930'lu yıllarda sosyalist rejimin ülkede hakim olmaması için perde arkasından Nazi Partisini desteklemişlerdir.

1950'li yıllarda yaptığı bir çalışmada, Hans Morgenthau Amerika Birleşik Devletleri'nde "ikili devlet- çift devlet" in varlığını tartışmış ve Almanya'daki durumla benzerlikler olduğunu ileri sürmüştür. Amerikan devlet çatısı altında birbirinden bağımsız hareket eden iki farklı yapının olduğunu ifade etmiştir: kanunların gücüne göre hareket eden *düzenli devlet hiyerarşisi* ve bu hiyerarşik yapıya paralel olarak hareket eden, gizlilik içeren ve zaman zaman düzenli devlet hiyerarşisini kontrol eden *güvenlik hiyerarşisi* (Morgenthau, 1962).

Öte yandan, devlet içerisindeki derin yapıların faaliyetlerinden en çok etkilenen ülkelerden olan İtalya'da, ikili devlet-çift devlet durumu, demokratik devletin ülkenin idare edilmesindeki yetersizliklerinden kaynaklanmıştır. İkili devletten güvenlik devleti olarak

tanımlanan derin devlet, İtalya'da yasaların hem içinde hem de dışında faaliyet yürütmüştür (Dossi, 2001).

Tunander (2009) güvenlik hiyerarşisine göre hareket eden devlet yapısını derin devlet olarak adlandırmıştır. Morgenthau (1962)'ya göre, güvenlik hiyerarşisine göre hareket eden yapı güvenlik devletidir ve bu devlet düzenli devlet hiyerarşisine göre hareket eden demokratik devletin aldığı kararları veto etme gücüne sahiptir. Waever (1995) güvenlik devleti ve demokratik devlet arasındaki farkları tartıştığı çalışmasında, herhangi bir sorunla karşılaşıldığında demokratik devletin çoğunlukla politik alternatifler üzerinde dururken, güvenlik devletinin genellikle müdahale ağırlıklı bir politika benimsediğini ifade eder. Demokratik devlet, güvenlik ile ilgili politikalara yasal zemin hazırlar ve meşruiyet kazandırır; ancak güvenlik devleti demokratik politikaların alanını sınırlandırır. Yine güvenlik devleti, herhangi bir politik alternatifin kalmadığı durumlarda ortaya çıkar ve demokratik devlete hükmeder. Güvenlik devleti aciliyet gerektiren durumlarda aktiflik kazanır. Aciliyet gerektiren durumdan, demokratik devletin karşılaştığı güvenlik ile ilgili sorunlarda tamamen yetersiz kalması kastedilmektedir.

Güvenlik devleti sadece demokratik devletin kararlarını veto etmekle kalmaz, aynı zamanda demokrasinin ayarı şeklinde bir rol üstlenmeye de çalışır. Boulton (2003)'a göre, Türkiye'de 28 Şubat postmodern darbesi olarak da bilinen süreçte, 1998 yılında Sincan'da tankların yürütülmesi sonrası bir generalin yaptığı açıklama, güvenlik devletinin demokratik devlet üzerinde balans ayarı girişimi olarak tanımlanabilir.

Güvenlik devleti farklı bir mantık kullanarak, demokratik devlet tarafından yapılan politikaları manipüle etmeye çalışır (Tunander, 1999). Bu farklı mantıktan kast edilen, güvenlik devletini oluşturan unsurlar aracılığıyla demokratik devletin yetersizliğini ortaya koyacak girişimlerde bulunulmasıdır.

Almanya, Amerika ve İtalya'daki derin devlet örneklemeleri, derin devlet kavramının epistemolojik analizinde, ikili devlet-çift devlet, devlet ikiliği, güvenlik devleti, paralel devlet, ayrıcalıklı devlet ve güç devleti gibi kavramların kullanıldığını göstermektedir. Kavramların ortak yönünün, devlet içerisinde var olan ve demokratik devlete paralel hareket eden alternatif yapıları açıklamak olduğu anlaşılmaktadır. Bu kavramlar içerisinde, *güvenlik devleti* kavramı dikkat çekicidir; çünkü devlet içerisindeki ülkenin yönetilmesine ortak olmak isteyen yapılar, çoğunlukla güvenlik gerekçesini kullanmışlardır. Bu doğrultuda, devletin yetersiz olduğu durumlarda aktiflik kazandıklarından kasıtlı olarak mevcut hükümetleri yetersiz olarak göstermek için ülkede kaotik ortam oluşturmak ve/veya var olan kaotik durumlardan yararlanmaya çalışmışlardır. İtalya ve Türkiye örneklerinde olduğu gibi bizzat kaotik ortamların oluşmasında aktif rol oynamışlardır.

3.2.1. Türkiye'de Derin Devlet

Godson (2003)'a göre, Türk devlet geleneği son yüzyıllarda yaşadığı gelişmelerden ötürü, bünyesinde gizli yapılanmalara yer vermiş ve zamanla bu tür yapılanmaları benimser hale gelmiştir (Godson, 2003). Ancak bu tür yapılanmalar içerisinde bulunanların durumsal olarak çeteleştikleri ve birçok olayda kendi görev alanları dışına çıktıkları görülmüştür. Tarihsel perspektifte, ilk olarak III. Selim'in devlet içerisinde gizli gruplar kurduğu bilinmektedir. İlk başta kendini artan suikast tehditlerine karşı korumak için kurduğunu gizli gruplara, zamanla

devlet içerisinde önemli sorunlarla ilgili danışmanlık görevi de vermiştir. III. Selim'den sonra gelen padişahlar da devlet içerisindeki bu tür gizli yapıların varlıklarını sürdürmüşlerdir (Parlar, 1996).

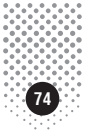
Ünver (2009), Türkiye'deki derin yapıların gelişimini açıklayabilmek için üç tarihsel sürece yoğunlaşılması gerektiğini vurgular: İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin faaliyetleri, Osmanlı Türk devlet geleneğinde elit kesimin devlet içindeki faaliyetleri ve 1952 yılında kurulan gladyo tipi özel askeri birliklerin Türkiye'de kontrolden çıkan faaliyetleri. Bu üç tarihsel süreçte yer alan yapıların bir birleşimi olarak 2007 yılında İstanbul ili Ümraniye ilçesindeki bir evde el bombalarının bulunmasıyla bağlantıları deşifre edilmeye başlanan Ergenekon adlı derin yapı oluşmuştur (Demiröz ve Kapucu, 2012).

İttihat ve Terakki Cemiyeti Türk tarihinde en çok tanınan ve en gizli ilişkiler ağına sahip örgütlerden biridir. Bu ilişkiler özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru oldukça etkili bir durumdadır. Cemiyetin ayırıcı özelliklerinden biri, politik başarı için askeri müdahalenin çok gerekli olduğuna inanmasıdır (Ünver, 2009). Söz konusu cemiyet, Sultan II. Abdülhamit'in tahtta indirilmesi ile birlikte Osmanlı Devletinin son dönemlerinde meydana gelen birçok karanlık olayın faili olarak da bilinmektedir. Çoğunluğu cemiyet üyesi olan elitler, halktan kopuk olarak yaşamışlar, üst düzey yaşantılarını sürdürmek için ne gerekirse yapmaya çalışmışlar ve ellerinde bulundurdukları devlete nüfuz etme gücünü kaybetmemek için darbelerin yapılmasına dahi çanak tutmuşlardır (Demiröz ve Kapucu, 2012).

Tarihsel süreç açıklamalarının ikincisi, seçkinler sınıfının faaliyetlerine yöneliktir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Osmanlı'nın son kırk yılında yapılan reformların ve sosyal hareketlerin ürünüdür. Osmanlı'nın son döneminde ülke, seçkinler olarak adlandırılan ve askeri, bürokratik ve dini grupların önde gelenlerinden oluşan bir zümre tarafından yönetilmiştir (Zurcher, 1998). Askeri ve bürokratik elitler Jön Türkler olarak adlandırılan ve çoğunlukla Avrupa'da ulusçuluk ve pozitivism akımının etkisi altında eğitim almış kişilerden oluşurken, dini liderler de medreselerde geleneksel eğitimle yoğrulmuş kişilerden oluşmaktaydı (Hanioglu, 2008). Özellikle askeri ve bürokratik elitler, İttihat ve Terakki Cemiyetine üye idiler ve bu cemiyetin ülkeyi yönetme idealinin bir parçası olarak kullanılmışlardır (Demiröz ve Kapucu, 2012).

Türkiye'de derin devlet tarihi, 1952 yılında NATO politikası olarak aralarında Türkiye'nin de bulunduğu NATO ülkelerinde "özel askeri birlikler" kurulmasıyla farklı bir süreç yaşamaya başlamıştır. İlk başta Soğuk Savaş dönemindeki politikaların bir gereği olarak kurulan bu tip organizasyonlar, zaman içerisinde iç politika aracı olarak istismar edilmişlerdir (Ganser, 2005). Türkiye'de özel askeri birlikler, 1952 yılında Seferberlik Tetkik Kurulu adı altında kurulmuştur. Kurulduğundan itibaren de bu birliklere mensup kişilerin adları, darbeye zemin hazırlamak için planlanan olayların faileri olarak geçmiştir. Güllapoğlu (1991), 1955 yılında 6-7 Eylül olaylarında Atatürk'ün Selanikteki evine bomba konması dedikodusunun İstanbul'da yayılması ve devamında halkın sokağa dökülerek Rumlara ait işyeri/evlerin yağmalanmasında kışkırtıcılık görevi üstlenen kişilerin, özel askeri birliklere mensup kişiler olduğunun altını çizmektedir.

Seçkinler sınıfının Türkiye'deki mücadelesinde ikili devlet yapısı yardımcı olmuştur. İkili devlet yapısından güvenlik devletinin güçlenmesi için faaliyet yürüten seçkinler, 1960 yılındaki darbe ile ellerindeki gücü pekiştirmişlerdir. Fidel (1970)'e göre, ilk askeri darbe yasalara göre seçilmiş bir hükümete karşı yapılmıştır. Askeri ve bürokratik elitler, 1950, 1954

ve 1957 seçimlerinde ortaya çıkan demokratik sonuçtan hoşnut olmamışlardır. Ortaya çıkan durumu, ellerindeki gücün kaybolması olarak algılamışlar ve bu durumu değiştirmek için ülkedeki rejimi değiştirmeyi planlamışlardır. Nye (1977) seçkinlerin bu tutumunu, Türkiye’de elitler ve alt tabaka arasındaki çekişme olarak yorumlamıştır.

Devam eden şiddet ve politik kutuplaşma askeri elitlere, sonraki yıllarda da Türkiye’de güçlerini koruma imkanı sunmuştur. Özel askeri birliklere mensup kişilerin yasadışı kullanılmalarının da desteğiyle 1971 darbesine uygun zemin hazırlanmıştır. 16 Şubat 1969 Pazar günü gerçekleştirilen bir protesto mitinginin provoke edilmesi ile kanlı Pazar olayının yaşanması, 1969 ve 1970 yıllarındaki olaylı işçi partisi mitingleri 1971 darbesine zemin hazırlayan olaylardır. Bu olaylı mitinglerde, halkın kıskırılmasında 1955 yılında sahneye çıkan özel askeri birliklerin mensupları da görev üstlenmişlerdir (Polat, 2011).

Özel askeri birliklerin derin devlet faaliyetleri içinde kullanılması 1970’li yılların sonlarına doğru ivme kazanmıştır. Ganser (2005)’e göre, birçok NATO ülkesi, özel askeri birlikleri kurulma amacıyla doğru orantılı olarak kontrol altında tutmayı başaramamış ve ABD’nin 1970’li yılların ortalarında bu birliklerin finansmanını kesmesiyle birlikte bunların faaliyetlerine son verebilmiştir. Türkiye son verme işlemini başaramayan ülkelerdendir. 1974 yılında dönemin Genelkurmay Başkanı ve Başbakanı arasında geçen konuşma, bunun ipuçlarını taşımaktadır. Başbakanı bu birliklerin finansmanının ABD tarafından durdurulduğu şeklinde verilen bilgi karşısında, dönemin Başbakanı şaşkınlığını saklayamamış ve “bu birliklerin varlığından haberdar değilim, bunlar devlet yapısıyla bağdaşmıyor, derhal kaldırılmalı” talimatını vermiştir. Eski Başbakanlardan Bülent Ecevit, derin devlet bağlantıları ile en çok mücadele eden başbakanlardandır. 1980 darbesi öncesi gerçekleştirilen katliamlarda ilk olarak muhtemel derin devlet bağlantısının olabileceğini değerlendiren Başbakan Ecevit, bu gruplara karşı mücadele başlatmış ancak yetersiz kalmıştır. Örneğin 1978 yılında derin yapıların Türkiye’deki faaliyetlerini soruşturmakla görevlendirdiği savcı Doğan Öz öldürülmüştür (Ganser, 2005).

1970’li yılların sonunda yaşanan şüpheli olaylarda yakalanan faillerin bu birliklerle irtibatlarının ortaya çıkarılması, bunların 1974 yılından itibaren çehre değiştirerek varlıklarını sürdürdükleri şeklinde yorumlanmıştır. 1977 yılındaki Taksim katliamı, 1978 Kahramanmaraş katliamı, 1980 kanlı Çorum olayları, İstanbul’da bulunan Ziverbey villasındaki işkence olayları, faili meçhul yüzlerce suikast ve cinayet olayları, özel askeri birliklerin faaliyetleri ile irtibatlandırılmıştır (Ganser, 2005).

Tüm bu olaylarda, mevcut hükümete karşı halkta güvenliği sağlayamadığı şeklinde bir algı oluşturulmak istenmiştir. Her ne kadar 1980 darbesi öncesi dönemlerde seçilmiş hükümetler ülkeyi yönetiyor olarak görünse de, gerçekte ülkenin yönetimi ikili devlet yapısının egemen gücü olan güvenlik devleti/derin devlet tarafından yürütülmüştür. 1980 darbesi öncesi halkta oluşturulan güvenlik kaygısı sonucunda, halk demokratik yaşamın kazanımlarından daha çok güvenlik konularını birincil gereklilik olarak görmüş ve her ne pahasına olursa olsun güvenliğinin sağlanmasını arzu etmiştir. Darbe öncesi dönemde, halkın anlayış olarak bu kıvama getirilmesi planlanmıştır. 1980 darbesi öncesi yaşanan olaylar, halkta güvenlik kaygısı oluşturmaya yönelik faaliyetler ve faili meçhul katliamlar, derin devletin Türkiye’deki tespitine yönelik ontolojik anlam kodları niteliğindedir.

Gladyo tipi özel askeri birlikler içerisinde görev alan grupların bir kısmı ideolojik

emellerinde bu tür yapıları kullanmaya devam etmişlerdir. 1990 ve 2000'li yıllarda meydana gelen ve açıklanamayan cinayet olaylarında deşifre edilen ilişkiler, Türkiye'de bu tür yapıların varlıklarını sürdürdükleri mesajını vermektedir (Bal, 2010). Son yıllarda iki olayda deşifre edilen ilişkiler güvenlik devletinin halihazırda Türkiye'de faaliyetlerini sürdürdüğünü göstermektedir: Susurluk kazası sonrası ve Ergenekon adlı yapı ile bağlantılı deşifre edilen ilişkiler.

4 Kasım 1996 yılında Balıkesir'in Susurluk ilçesinde meydana gelen kazada deşifre edilen ilişkiler, bu gizli yapıların Türkiye'deki faaliyetlerinin bilinmesi noktasında bir kırılma noktası oluşturmuştur. Kaza yapan araçta, politikacı Sedat Bucak, mafya lideri Abdullah Çatlı ve İstanbul eski Emniyet Müdür Yardımcısı Hüseyin Kocadağ birlikte bulunmaktaydı. Aranan bir kişiyle devlet görevlilerinin aynı araçta bulunmasının yanısıra dikkat çekici olan diğer bir konu, aracın bagaj kısmında uzun namlulu silahlar ve susturucuların bulunması olmuştur (Gunter, 1998). Abdullah Çatlı geçmişte gladyo tipi özel askeri birliklerde eğitim almış ve 7 sol öğrencinin öldürülmesi ve bir gazetecinin suikast olaylarına katılmıştır. İsviçre'de uyuşturucu madde kaçakçılığından yakalanan Çatlı, İnterpol tarafından kırmızı bültenle aranıyordu (Sabuktay, 2004). Yeşil pasaporta sahip olan Çatlı'nın silah ruhsatı, dönemin İçişleri Bakanı'nın imzasıyla verilmişti. Kazadan sonra İçişleri Bakanı istifa etmişti. Birçok derin devlet bağlantısının deşifre edildiği olay sonrasında özel askeri birliklere mensup kişiler, politikacılar ve devlet görevlileri arasındaki ilişkiler ağı tartışıldı; ancak bu ilişkilerin ne anlama geldiği kamuoyunu ikna edecek durumda ortaya konulamadı (Bovenkerk ve Yeşilgöz, 2004). Olay sonrası baskılardan rahatsız olan dönemin İçişleri Bakanı'nın "bir tuğla çeksem tüm duvar yıkılır, ne yapıyorsa devlet için yapılmıştır" şeklindeki açıklamaları, Türkiye'deki ikili devlet sisteminden egemen olanının güvenlik devleti olduğuna dair ipuçları taşımıştır.

Susurluk kazası sonrası gizli yapıların faaliyetlerini deşifre etme fırsatını kaybeden Türkiye, 2007 yılında bir başka karanlık ilişkiler ağıyla karşılaşmıştır. Ergenekon olayı ile ilgili ilişkiler, İstanbul'da bir eve yapılan baskın sonucu başlamıştır. Evde 27 el bombasının bulunmasının ardından mahkeme kararı ile ilgili diğer evlerde de aramalar yapılmıştır. Tutuklanan insanlar, mevcut hükümeti yıkma amaçlı olarak teşekkül ettirilen bir yapının parçası olmak iddiasıyla suçlanmışlardır (Demiröz ve Kapucu, 2012).

Ünver (2009)'e göre, Ergenekon adlı yapı, gizli ilişkiler ağının devamı niteliğindedir. NATO tarafından kurulan özel askeri birliklerin bir devamı değildir. Aynı zamanda ergenekon yapısı bir organize suç örgütü de değildir. Ergenekon, Türkiye'nin geçmiş yıllarda tecrübe ettiği derin yapıların özelliklerine sahip karmaşık modern bir suç şebekesidir. Demiröz ve Kapucu (2012)'ya göre ise, Ergenekon adlı yapı elit kesimin istekleri doğrultusunda, siyasete balans ayarı yapmada kullanılabilir bir araç niteliğini korumaktadır.

Ergenekon yapısının bağlantılı olduğu değerlendirilen suçlar, geçmiş yıllarda Türkiye'de darbe öncesi kontrollü olarak yönetilen olaylarla benzerlik göstermektedir. Hâlihazırda kanlı Danıştay saldırısı, gazeteci Hırant Dink'in öldürülmesi, Cumhuriyet gazetesinin bombalanması, Hablemitoğlu cinayeti, rahip Santoro'nun öldürülmesi, Malatya yayinevi katliamı, 17 kişinin öldüğü Gazi olayları provokasyonu ve Ayıışı, Yakamoz ve Sarkız kod adlı darbe girişimlerinin Ergenekon yapısıyla bağlantılı olduğu iddia edilmektedir.

Bir ülkede güvenlik kaygısı oluşturarak kendilerine faaliyet bulan derin yapılar, güvenlik kaygısı oluşturmak için terör örgütleri ve organize suç örgütleri ile irtibata geçmektedirler. Ergenekon soruşturmasında gözaltına alınan organize suç örgüt liderleri bu

durumun bir göstergesidir. Kamuoyunda Nuriş kardeşler olan bilinen bir suç örgütü liderinin 2000'li yılların başında Özdemir Sabancı cinayetinin katili olarak bilinen Mustafa Duyar'ı kastederek "bu devlet bana Mustafa Duyar'ı öldürttü. Veli abiyi ara, bizi sor..." ifadesinde belirttiği kişinin Ergenekon soruşturmasından tutuklanması ve sonraki dönemde yaşanan gelişmeler, derin yapıların organize suç örgütleri ile bağlantısını göstermektedir. Yine derin yapıların faaliyetlerini sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu finans kaynaklarının organize suç örgütleri ile olan bağlantıları üzerinden sağlandığı kamuoyunda sık sık dile getirilmektedir.

3.3. Organize Suç Casusluk İlişkisi

Türkiye'de son yıllarda yapılan operasyonlarda organize suç faaliyet alanlarından olan özellikle insan ticareti ve sınır kaçakçılığı suçlarında casusluk ilişkilerine rastlanmıştır. 2011 yılında İzmir'de yapılan bir operasyonda casusluk faaliyetinde bulunan kişilerin askeri bilgilere ulaşmak istedikleri tespit edilmiştir. Bu çerçevede casusluk faaliyetinde bulunan kişiler insan tacirleri ile irtibata geçmişler ve yurtdışından temin ettirdikleri yabancı kadınlar ile hedefledikleri askeri personelin cinsel içerikli şantaj görüntülerini elde etmişlerdir. Bu sayede, istedikleri detay askeri bilgilere ulaşmışlardır³.

Casusluk ve organize suç ilişkisini gösterir diğer bir operasyon, 2012 yılında Iğdır ilinde yapılmıştır. İran istihbarat görevlileri Türkiye'nin doğusunda yer alan illerdeki kamu ve askeri binalara ait bilgilere ulaşmaya çalışmışlardır.⁴ Yapılan operasyondaki detaylar dikkat çekicidir. İran istihbarat görevlileri, Türk sınır kaçakçıları ile irtibata geçmeyi hedeflemişlerdir. Operasyon sürecinde haklarında işlem yapılan 12 şüpheliden 6'sının daha önceden kaçakçılıktan kaydı bulunmaktadır. Bu kişilere ulaşmada İran istihbarat görevlileri, kaçakçılık eksenli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Örneğin bu kişilerin İran gümrüğünde karşılaşmış oldukları sorunları aşmalarında yardımcı olmuşlar ve bu sayede dostluklarını geliştirmişlerdir. Sonuç olarak, kaçakçılardan Türkiye'deki kamu binaları, askeri noktalar ve sınır karakollarının konumları ile ilgili bilgiler almışlardır.⁵

Yine İran istihbarat görevlileri sınır bölgesinde yaşayan kişileri kaçakçılık yapmaya teşvik ederek, bunlar üzerinden hem bilgi hem de finansman sağlamışlardır. Öte yandan, İranlı görevliler Türkiye sınırları içerisinde faaliyet yürütmekte olan PKK/KCK terör örgütü üyelerinden teslim olan veya girdiği çatışmalar sonucu sağ olarak ele geçirilmiş olan örgüt mensuplarından mülakat yolu ile Türkiye hakkında bilgiler almışlardır.⁶ İranlı görevlilerin kullandığı diğer bir yöntem, Türkiye'ye gezi amaçlı gelerek stratejik öneme sahip kamu kurum ve kuruluşlarına ait bilgileri ve resimleri temin etmeye çalışmalarıdır. Bir başka yöntem de, İranlı görevlilerin irtibata geçecekleri şahısları genellikle kendi ülkelerine davet ederek bilgi almaya çalışmalarıdır.⁷ İranlı görevliler, kendileri ile bağlantısı olan Türk sınır kaçakçılarının evlerini ailecek sık sık ziyaret etmişler ve bu şekilde samimiyet geliştirmeye çalışarak bilgiler de elde etmişlerdir. Türkiye İran sınırında taksicilik yaparak bilgi toplamışlardır. Son olarak, İran tarafında Türklerin kaldıkları otellere giderek hedeflerle tanışma girişiminde bulunmuşlardır.⁸

³ <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1118065&CategoryID=77>

⁴ Operasyonda görevli personelle yapılan mülakat, 5 mart 2013

⁵ Operasyonda görevli personelle yapılan mülakat, 5 mart 2013

⁶ Operasyonda görevli personelle yapılan mülakat, 5 mart 2013

⁷ Operasyonda görevli personelle yapılan mülakat, 5 mart 2013

⁸ Operasyonda görevli personelle yapılan mülakat, 5 mart 2013

Sonuç

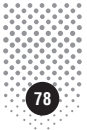
Küreselleşme sürecinin karanlık bir noktası olarak tanımlanan organize suç örgütleri, kendilerini sık sık yenilemekte ve yeni alanlar keşfederek haksız kazanç edinmeyi sürdürmektedirler. Türkiye’de de benzer bir süreç yaşanmakta olup, organize suç örgütlerinin 1970’li yıllardan itibaren ciddi dönüşümler yaşadığı görülmektedir. Dünyada organize suç örgütlerinde görülen değişimlere paralel olarak Türk suç grupları, 1980’li yıllarda ulusal düzeyde kaçakçılık olaylarına karışırken 1990’lı yıllarda sınır aşan düzeyde yapılan uluslararası kaçakçılık ağlarının bir parçası haline gelmişlerdir.

Türkiye’de organize suçlar alanında yeni trendler yaşanmaktadır. Bunların ilki, terörün finansmanı olarak organize suç ilişkisine rastlanmasıdır. Özellikle PKK terör örgütü, finansmanını sağlamada ulusal ve uluslararası düzeyde kaçakçılık faaliyetlerine aktif olarak katılmıştır. İkinci trend, Türkiye’de derin yapılar olarak adlandırılan illegal oluşumların kendi faaliyetleri çerçevesinde organize suç örgütleri ile bağlantılarının tespit edilmesidir. Suç örgütleri, gerek derin yapıların faaliyetlerinin finansmanı ve gerekse de güvenlik kaygısı oluşturmada adeta birer maşa gibi kullanılmaya çalışılmıştır. Son olarak üçüncü trend ise, organize suç casusluk alanında görülen ilişkidir. İnsan ticareti ve sınır kaçakçılığı suçlarında casusluk ilişkilerine rastlanılmıştır.

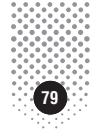
Organize suç örgütlerine karşı mücadele politikalarına bakıldığında iyimser bir durum olduğu görülse de eleştirel olarak bakmayı gerektiren anlayışlar da mevcuttur. Türkiye, organize suç örgütlerinin hem bilinen hem de yeni trend olarak tanıştığı faaliyet alanlarına karşı mücadelesini yoğun bir şekilde sürdürmektedir. Organize suç örgütlerine karşı yapılan operasyon ve yakalanan kişi sayısında yıllara göre artış olduğu görülmektedir. Her ne kadar bu başarılı bir performans olduğunu ortaya koysa da, suç örgütleri ile mücadelede mantalitenin değişmesi gerekmektedir. Haksız kazanç elde etmeyi temel amaç edinen organize suç örgütleri ile mücadelede, yeni bir mücadele trendi olarak suçtan elde edilen gelirlerin el konulmasına yoğunlaşılmalıdır. Türkiye acilen Batı ülkelerinde olduğu gibi suç örgütlerinin gelirlerine el koymayı kolaylaştıran hukuksal düzenlemelere ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu sayede mücadele edilen suç örgütlerinin operasyon sonrası tekrar toparlanmalarının önüne geçilebilecektir.

Kaynakça

- Alkan, N. (2004). Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları, *Polis Dergisi*, 40, 28-35.
- Bal, İ. (2010) Ergenekon Case in Turkey, *USAK Yearbook*, 3, 489-495.
- Barkey. K. (1997). *Bandits and Bureaucrats: The Ottoman Route to State Centralization*. Cornell University Press.
- Bovenkerk. F. ve Yesilgoz. (2004) The Turkish Mafia and the State. edit. C.Fijnaut ve L.Paoli. *Organized Crime in Europe* Springer. The Netherlands. 585-603.
- Cengiz. M.(2005). *Türkiye’de Mafya Tipi Organize Suçlar*. Ankara: TADOC Yayınları.
- Cilluffo, F. J. (2000). The Threat Posed from the Convergence of Organized Crime, Drug Trafficking, and Terrorism. *Subcommittee on Crime: U.S. House Committee on the Judiciary*. http://www.gwumc.edu/hspi/policy/testimony12.13.00_cilluffo.pdf (Erişim Tarihi: 6 Şubat 2011).

- Cornell, S. E. (2009). The Interaction of Drug Smuggling, Human Trafficking, and Terrorism. In A. Jonsson (Ed.). *Human Trafficking and Human Security*. New York: Routledge. 48-66.
- Criss, N.B. (1995). The Nature of PKK Terrorism in Turkey. *Studies in Conflict and Terrorism*, 18, 17-37.
- Demiröz, F. ve Kapucu, N. (2012). Anatomy of a dark network: the case of the Turkish Ergenekon terrorist organization, *Trends in Organized Crime*, December 2012, 15, (4), 271-295.
- Fidel, K. (1970). Military organization and conspiracy in Turkey. *Studies in Comparative International Development (SCID)*, 6 (2), 19-43.
- Fijnaut, C. ve L. Paoli. (2004). Comparative Synthesis of Part I. in *Organised Crime in Europe*. eds C. Fijnaut ve L. Paoli. MA: Springer. 225-35.
- Fraenkel, E. (1969). *The Dual State: A Contribution to the Theory of Dictatorship*, New York: Octagon Books.
- Galeotti, M. (1998). Turkish Organized Crime: Where State, Crime, and Rebellion Conspire. *Transnational Organized Crime*. 4 (1). 25-42.
- Ganser, D. (2005). *NATO's Secret Armies*, London: Frank Cass.
- KOM Report 2008. <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuDetay.asp?id=12&BKey=61>
- Godson, R. (2003), *Menace to Society Political-Criminal Collaboration Around the World*, New Brunswick: Transaction.
- Gheordunescu, M. (2000). Terrorism and Organized Crime: The Romanian Perspective. In M. Taylor and J. Morgan (Eds.). *The Future of Terrorism*. London: Frank Cass Publishers.
- Gunter, M. (1998), Susurluk: The connection between Turkey's intelligence community and organized crime, *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*. 11 (2), 119 – 141.
- Güllapoğlu, F. (1991). *Tanksız Topsuz Harekat: Psikolojik Harekat?*, İstanbul: Tekin Yayınevi
- Hanioğlu, S. (2008). *A brief history of the late Ottoman Empire*, Princeton: Princeton University Press.
- Melzer, S. and Shelley, L. (2008 Spring). Nexus of Organized Crime and Terrorism: Two Case Studies in Cigarette Smuggling. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 32 (1), 43-63.
- Morgenthau, H.J. (1962). *The decline of Democratic Politics*, Chicago: University of Chicago Press.
- Nye, RP. (1977). Civil military confrontation in Turkey: The 1973 Presidential election. *Int J Middle East Stud* 8 (2), 209-228.
- Parlar, S. (1996). *Osmanlı'dan Günümüze Gizli Devlet*. İstanbul: Bibliotek Yayınları.
- Perri, F.S. & Brody, R.G. (2011). The Dark Triad: Organized Crime, Terror & Fraud. *Journal of Money Laundering Control*, 14 (1), 44 – 59.

- Polat, N. (2011). The anti-coup trials in Turkey: what exactly is going on?, *Mediterranean Politics*, 16 (1), 213-19.
- Roth, M. and Sever, M. (2007). The Kurdish Workers Party PKK as Criminal Syndicate: Funding Terrorism through Organized Crime: A Case Study. *Studies in Conflict and Terrorism*, 30, 901-920.
- Tunander, O. (2009). Democratic State vs. Deep State: Approaching the Dual State of the West, in Eric Wilson (ed). *Government of the Shadows*, Pluto Pre, 56-73.
- Ünver, HA. (2009). Turkey's Deep State and the Ergenekon Conundrum, *Middle East Institute Policy Brief*. 23.
- Waeber, O. (1995). Securitization and Desecuritization, in Ronnie D. Lipschutz (ed.), *On Security*, New York: Columbia University Press.
- Zurcher, E. (1998). *Turkey: a modern history*. I.B. New York: Tauris & Co Ltd.